ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

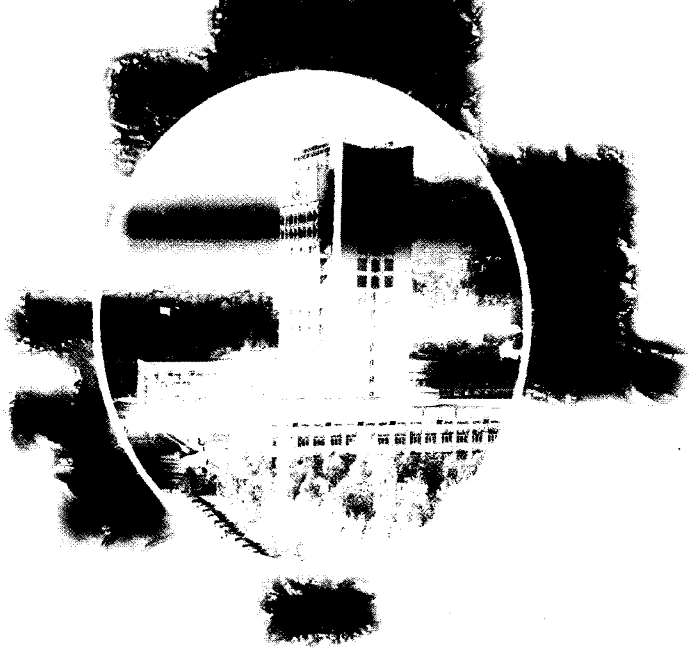

Қазақ прозасындағы әйел тағдыры

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Қазақ прозасындағы әйел тағдыры

Республика жоғары оқу орындары арасында өткен ғылыми-тәжірибелік форум материалдары

(6 наурыз, 2012 жыл)

Алматы, 2012

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі ұсынған

УДК 821.512.122.0
ББК 83.3 (5Каз)

Жалпы редакциясын басқарған:
Өмірхан Әбдиманұлы,
ф.ғ.д., профессор,
қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы
кафедрасының меңгерушісі

Пікір жазған:
ф.ғ.д., профессор **Т. Есембеков**

К 17 **Қазақ прозасындағы әйел тағдыры.** Жас ізденушілер зерттеулері. – Алматы: «Ценные бумаги», 2012. – 208 б.

ISBN 978-601-247-207-3

Жинақ әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультеті қазақ әдебиеті тарихы кафедрасы жанынан құрылған «Ай-Ару» рухани-танымдық қыздар орталығы өткізген Республика жоғары оқу орындары студенттерінің «Қазақ прозасындағы әйел тағдыры» атты жас зерттеушілер форумының материалдарынан құрастырылды. Студенттер мен магистранттарға, әдебиеттанушы мамандарға арналады.

УДК 821.512.122.0
ББК 83.3 (5Каз)

ISBN 978-601-247-207-3

© әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасы, 2012.
© «Ценные бумаги» баспасы, 2012.

Ғылым мен тәрбиені ұштастырған ұлағатты жиын

(Алғы сөз орнына)

Еліміздегі ең іргелі білім ордасы – Қазақ ұлттық университеті шаңырақ көтергелі бергі тұстан «Қазақ әдебиеті» аталып, құрылуы мен қалыптасуының бастау көзінде ту ұстарлары болып Мұхтар Әуезов пен Бейсенбай Кенжебаев сынды әдебиеттану ғылымындағы дара тұлғалар тұрған кафедра тарихи дамудың қилы кезеңдерінде қазақ руханиятындағы мәртебелі орнын өз биігінен еш төмендентпей келеді.

Кешегі ұлы ұстазымыз академик З.Қабдолов, бүгін ортамызда жүрген ұлағатты ұстаз академик Т.Кәкішұлы басқарған тұстарда кафедра кеңестік және ел тәуелсіздігінің алғашқы кезеңдерінде ұлт әдебиетін зерттеу мен оқытудың ең озық шеберлік мектебі болғанын ешкім де жоққа шығара алмайды.

Бүгінгі күнде «Қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы» аталып, қайта құрылған кафедра егеменді ел дамуының жаңа дәуірінде оқыту мен зерттеудің жаңартпалы бағыт-бағдарын жүзеге асырудың сындарлы кезеңінде тұр. Кафедра ұжымы замана талабына, уақыт сұранысына сай дамудың жаңашыл жолына түсіп, білім беру мен ғылыми зерттеуді қанаттастыра қатар алып жүруге ұмтылыс жасап, іргелі ізденістер бағдарын қалыптастырып келеді.

Білім мен ғылымға баулу егіздесіп қатар жүргенде ғана шынайы зерттеуші, шын маман дайындаудың жолға қойылары белгілі. Өз заманында кемеңгер Абай жас ұрпақққа: «Ғылым таппай мақтанба, орын тапай баптанба» деген рух қуаты зор аталы өсиет қалдырыпты. XIX ғасыр биігінен «Ғылымды іздеп, Дүниені көздеп», екі жаққа үңілген, «Мақсұты-алыс, өмірі-шақ» Абай арманы қай дәуірде де болмасын өзектілігін еш жоймақ емес.

Ал тәрбиесіз ғылым мен білім қашанда жартыкеш. Осы мәселенің ең басты замана сұранысы екенін байыптаған «Қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы» кафедрасының ұжымы филология ғылымдарының докторы, профессор Қанипаш Мәдібаеваның жетекшілігімен «Ай-Ару» атты әдебиеттану ғылымы мен тәрбиені ұштастыруға бағышталған рухани-танымдық клуб құруды қолға алған-ды. Ол бүгінде орталық атанып, қанатын кеңге жайып отыр.

Осы орталық ұйымдастырып отырған іс-шаралардың көрнектісінің бірі «Қазақ прозасындағы әйел тағдыры» атты республика жоғары оқу орындары студенттерінің қатысуымен өткен жас ізденушілердің ғылыми-тәжірибелік форумы болып табылады.

Әл-Фараби атындағы қазақ ұлттық университетінің Ректоры Ғалымқайыр Мұтановтың ұсынысымен ҚазҰУ жастары университет қабырғасында «Жүз көркем туынды» оқу жобасын жасап, үндеу көтеріп отыр. Осы игі бастамаға басқа оқу орындары да үн қосар деген ниетпен республика жоғары оқу орындары студенттері арасында өткізіліп отырған «Қазақ прозасындағы әйел тағдыры» атты ғылыми-тәжірибелік форумның да басты мақсаты соңғы жылдары бетқақпай көріп келе жатқан әдебиеттану ғылымының жолына түсер талантты ізденушілерді табу, оларды бір-бірімен жүздестіру. Талапты жастар бас қосқан, ұлағаты мол, білім мен ғылымды, тәлім мен тәрбиені ұштастырған бұндай бас қосудың берері мол болмақ.

МАЗМҰНЫ

Ғылым мен тәрбиені ұштастырған ұлағатты жиын 3
Беркинбаев Ердос
Деректі прозадағы Желтоқсан және қаһарман қыздар образы 6
Баймбетова Назира
Ә. Нұрпейісовтің «Қан мен тер» романындағы әйелдер тағдыры 11
Тілеумбетова Гулжан
Күнікейдің жазығы не? 15
Айтжанова А
Қазіргі қазақ прозасындағы әйел тағдыры. 18
Бозшаева Назерке
Б.Нұржекенің «Кінәлі махаббат» повесіндегі Зерен бейнесі........................ 21
Хасенов Болат
«Әйел» концептісінің вербальдану ерекшеліктері
(Д.Исабеков шығармалары негізінде) 27
Садуова Гүлнұр
Қабдеш Жұмаділовтің «Дарабоз» романындағы әйелдер бейнесі 32
Сүлеймен Дана
Қазіргі қазақ прозасындағы әйел жазушылардағы әйел бейнесі
(А.Кемелбаева, М.Омарова, Л.Қоныс шығармашылығы бойынша) 42
Алниязова Данагүл
Б.Майлиннің «Раушан-коммунист» повесіндегі Раушан бейнесі. 45
Нұрмолдаев Дарын
Мағжанның «Гүлсімге» өлеңі және қазіргі танда «Гүлсімдер» бар ма? 50
Бажикеев Құрмет
Абай жолы» роман – эпопеясындағы Ділдә бейнесі 52
Жакулаев Әділ
Натурализм және әйелдер образы 58
Сарбасова Айтолқын
Бауыржан Момышұлының әйел-аналар бейнесін жасаудағы қаламгерлік ұстанымы 64
Жамбылбаева Айжан
Әдебиет тарихындағы әйел-ақындар шығармашылығын зерттеу мәселелері 69
Еділханұлы Өміртай
Мағжан лирикасындағы сұлулар бейнесі 75
Рахметова Гулфайруз
Д.Шалқарбаевтың «Шынар» повесіндегі қазақ қызының тағдыры 78
Дүйсенбиев Алмас
Ана бейнесін көрсете алған Ғабеңнен айналдым 82

Өрисбаев Жолдас
Ж.Аймауытовтың «Ақбілек» романындағы Ақбілек бейнесі 86
Садуақасова Перизат
М.Әуезов «Қорғансыздың күні әңгімесіндегі әйел тағдыры 88
Ыдырысбаева Гүлбаршын
Д.Исабековтің «Қарғын» романындағы әйелдео образы 92
Колхозбекова Назерке
Бәйбіше мен тоқал мәселесі... 97
Ізбасхан Жанбота
Т.Ахтановтың «Шырағың сөнбесін» романындағы Нәзира бейнесі.............. 100
Үйсінбаева Қарлығаш
Қазақ жазушыларының қазақ әйелдерін суреттеудегі стилі 103
Үмбеталиева Салтанат
М.Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсі» әңгімесінің стильдік ерекшелігі 106
Хумарзах Алтынбек
Ғ.Мүсіреповтің «Ақан сері-Ақтоқты» трагедиясындағы әйелдер тағдыры ... 111
Үмбетов Мадияр
Қазіргі қазақ әйелдерінің моральдық құқықтары 118
Ерқасым Айжан
Бейімбет Майлин әңгімелеріндегі әйел образдарының ұқсастығы 123
Бостанова Әлия
«Ақбілектің» әлемі 127
Изтилеуова Айгерим
М.Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсі» әңгімесі 133
Амалова Ақжүніс
Сұлушаш-Мәриям (С.Мұқановтың «Сұлушаш» романы желісінде)............. 138
Дауылова Жайнагүл
Шал ақын әйел болмысы туралы 142
Қараева Айдана
М.Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсіндағы» Шолпанның бейнесі............... 146
Қонақбаева Перизат
Хорезмидің «Махаббатнама» дастанындағы әйел образы 152
Мұраталиева Дина
Қазақ әйел тілінің ерекшеліктері... 160
Ғазизова Арай
Қазақ әйелінің кешегісі мен бүгіні 167
Қаратаева Айжан
Әйел тағдырының қазақ прозасындағы орны.. 172
Битлеуова Әсел
Қазақ прозасындағы әйелдер образының көркемдік ерекшелігі.................. 175
Есенқұлова Салтанат
"Ұлпан"– тарихи ел шежіресінің мазмұнында құрылған роман 180
Бөкен Балжан
Бейімбет Майлиннің «Раушан-коммунист» повесіндегі дисфемизмдер 183